

สงครามยาเสพติด

การแก้ไขปัญหาค่าที่ไม่ยั่งยืน

พินิจ สาภานานนท์

หน่วยวิจัยสารเสพติดและผลกระทบต่อทางสังคม
สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำนำ

ทุกครั้งที่ผู้เขียนได้ฟังหรืออ่านข่าวที่รัฐบาลและลูกพรรคไทยรักไทยของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร กล่าวอ้างถึงความสำเร็จในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ผู้เขียนรู้สึกไม่สบายใจที่จะยอมรับความคิดเห็นเช่นนั้นได้ เพราะมันไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้น จริงอยู่การประกาศสงครามยาเสพติดของรัฐบาลในช่วงระหว่างวันที่ 1 กุมภาพันธ์ ถึง 30 เมษายน 2546 และการทำงานต่อเนื่องในระยะที่สอง มาถึงวันที่ 2 ธันวาคม 2546 สามารถสะกดให้การแพร่กระจายของยาเสพติดในพื้นที่ต่างๆ บรรเทาลง แต่นั่นเป็นเพียงผลชั่วคราว ยังไม่ใช้การแก้ไขปัญหายาเสพติดที่แท้จริงและยั่งยืน หลายคนอาจจะคิด ขัดแย้งว่าปัญหายาเสพติดไม่มีทางหรือยากที่จะขจัดให้หมดสิ้นไปได้จากสังคมไทย ผมเองก็ไม่ปฏิเสธ ประเด็นนี้ แต่ผมก็มีมีความเชื่อว่าการดำเนินการป้องกันที่เหมาะสมโดยชุมชนเอง จะสามารถนำไปสู่การ ป้องกันและแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพและยั่งยืนได้ ไม่ใช่การปราบปรามโดยใช้กำลังและความ เด็ดขาด การใช้กำลังเข้าปราบปรามของรัฐบาล เพียงสามารถลดอุปทานและอุปสงค์ของยาเสพติดได้ ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพราะเจ้าหน้าที่ของรัฐยังเอาจริงเอาจังและมีการปราบปรามและตรวจจับอย่าง เคร่งครัด แต่เมื่อไรที่เจ้าหน้าที่ของรัฐผ่อนหรือย่อหย่อนไม่เอาจริงเอาจังในการดำเนินงาน ยาเสพติดก็ จะค่อยๆ หวนกลับมา ทั้งในรูปแบบและวิธีการที่ซับซ้อนและยากยิ่งที่จะปราบปรามมากขึ้น จึง เหมือนกับการวิ่งไล่ทำลายเงาของเราเองในขณะที่เรายังมีชีวิตอยู่และไม่สามารถป้องกันหรือหาที่กำบัง จากแสงอาทิตย์ได้

แม้รัฐบาลจะพยายามใช้กลยุทธ์การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด พร้อมๆ ไปกับพยายามผลักดันให้เกิดชุมชนเข้มแข็งปลอดยาเสพติดทั่วประเทศ โดยมีความมุ่งหวังที่จะ ลดอุปสงค์ของยาเสพติดในแต่ละชุมชน แต่ด้วยความต้องการผลการดำเนินงานที่รวดเร็ว และเน้นผล เิงปริมาณที่สามารถนำมาใช้ประชาสัมพันธ์อ้างอิงผลงานได้ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบดำเนินกิจกรรมใน ด้านต่างๆ ล้วนต้องอยู่ภายใต้ภาวะกดดันให้ต้องดำเนินงานเพื่อให้ได้ผลภายในเวลาที่รัฐบาลกำหนด คุณภาพของการดำเนินกิจกรรมที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์การแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืน จึงไม่เกิดขึ้น

จะเห็นได้จากเมื่อระยะเวลาผ่านไปไม่นาน ชาวคราวปัญญาหาเสพติดทั้งในด้านอุปสงค์และอุปทานก็เริ่มผุดให้เห็นและได้ยื่นในพื้นที่ต่างๆทั่วประเทศ ไม่ต่างไปจากคำโรานที่สอนเราว่า "น้ำลดตอผุด" ความสำเร็จในการแก้ไขปัญญาหาเสพติดที่รัฐบาลมักจะนำมาอ้างอิงเพื่อหวังผลทางการเมือง จึงเป็นเพียงภาพลวงตา และเป็นเพียงเครื่องมือทางการเมืองที่รัฐบาลนำมาใช้ประโยชน์

ผู้เขียนได้มีโอกาสศึกษาวิจัยในหลายประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญญาหาเสพติดในช่วงการประกาศสงครามยาเสพติด และการดำเนินกิจกรรมเสริมสร้างเครือข่ายชุมชนเข้มแข็งในหลายจังหวัดของภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในช่วงระหว่างปี 2546-2547 โดยได้รับเงินทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) และสำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพไทย (สสส.) จึงได้มีโอกาสทราบสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชุมชนต่างๆของพื้นที่ศึกษา และมีความรู้สึกไม่สบายใจต่อการสร้างภาพลวงตาดังกล่าว เพื่อนำเสนอข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ผู้เขียนจึงได้พยายามสังเคราะห์ข้อมูลจากงานวิจัยสนามหลายโครงการ ทั้งโครงการที่ผู้เขียนเป็นผู้ดำเนินการวิจัยเองในฐานะหัวหน้าโครงการ และโครงการที่ผู้เขียนมีโอกาสทำงานในฐานะผู้ร่วมวิจัยกับคณะกรรมการบริหารเครือข่ายองค์กรวิชาการสารเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม ซึ่งประกอบด้วยเครือข่ายวิชาการสารเสพติดจากมหาวิทยาลัยหลายแห่ง ได้แก่ ศูนย์วิจัยสารเสพติด สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เครือข่ายพัฒนาวิชาการและข้อมูลสารเสพติดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เครือข่ายวิชาการ วิจัย และข้อมูลด้านสารเสพติดในภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ศูนย์วิชาการสารเสพติดภาคเหนือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และหน่วยวิจัยสารเสพติดและผลกระทบทางสังคม สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หนังสือเล่มนี้เป็นความพยายามส่วนหนึ่งที่จะสังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาวิจัยหลายๆโครงการร่วมกันของเครือข่ายวิชาการสารเสพติดดังกล่าว จึงทำให้สามารถรวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญญาหาเสพติด และผลกระทบทางสังคมที่เกิดจากการประกาศสงครามยาเสพติดในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษาปัญหาเสพติดใน
สังคมไทย และขอถือโอกาสนี้ขอบคุณ ป.ป.ส. และ สสส. ที่ให้การสนับสนุนโครงการวิจัยที่ช่วยให้
ผู้เขียนได้มีโอกาสเรียนรู้ข้อเท็จจริงจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ทั้งในช่วงระหว่างและหลังการประกาศ
สงครามยาเสพติดของรัฐบาล และขอขอบคุณคณะกรรมการบริหารเครือข่ายองค์กรวิชาการสารเสพติด
ที่เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญในการศึกษาครั้งนี้

พินิจ ลาภอนานนท์

หน่วยวิจัยสารเสพติดและผลกระทบทางสังคม

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กุมภาพันธ์ 2550